

Stabilization of Bipedal Robot Motion based on Total Momentum

Erfan Ghorbani¹, Venus Pasandi¹, Mehdi Keshmiri¹, and Mostafa Ghobadi²

¹ *Isfahan University of Technology, Isfahan, Iran*

² *State University of New York at Buffalo, Buffalo, US*

Abstract Bipedal robots adapt to the environment of the modern society due to the similarity of movement to humans, and therefore they are a good partner for humans. However, maintaining the stability of these robots during walking/running motion is a challenging issue that, despite the development of new technologies and the advancement of knowledge, does not yet have a satisfactory solution. In most of the proposed methods by researchers, to maintain the stability of walking bipedal robots, it has been tried to ensure the momentary stability of motion by limiting the motion to multiple constraints. Although these methods have good performance in sustaining stability, they leave the robot away from the natural movement of humans, with low efficiency and high energy consumption. Hence, many researchers have turned to the walking techniques that follow a certain motion limit cycle, in which we can consider the overall stability rather than momentary. In this paper, a method is proposed to maintain the stability of the limit cycle against disturbance. For this purpose, the dynamical model of the biped robot is extracted in the space of total momentum variables and, according to the desired step length and speed, the motion limit cycle is designed. Subsequently, a motion stabilizer is proposed based on the idea of length shift, which is a natural human strategy for sustaining the balance in case of impact. The simulations show that this technique has a good performance in maintaining the stability of motion and has similar responses to human response.

پایدارسازی حرکت ربات دوپا براساس اندازه حرکت کلی

عرفان قربانی^۱، ونوس پسندی^۲، مهدی کشمیری^۳، مصطفی قبادی^۴

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشگاه صنعتی اصفهان، erfana.ghorbani@me.iut.ac.ir

^۲ دانشجوی دکتری، دانشگاه صنعتی اصفهان، venus.pasandi@me.iut.ac.ir

^۳ استاد، دانشگاه صنعتی اصفهان، mehdk@cc.iut.ac.ir

^۴ دانشجوی دکتری، دانشگاه ایالتی نیویورک در بوفالو، mostafag@buffalo.edu

چکیده

ربات‌های دوپا به دلیل شباهت حرکتی به انسان، با محیط جامعه مدرن سازگاری داشته و از این رو شریک مناسبی برای انسان محسوب می‌شوند. اگرچه، حفظ پایداری و کنترل راه رفتن این ربات‌ها مسئله‌ای چالش برانگیز است که علی‌رغم توسعه تکنولوژی و پیشرفت دانش هنوز راه حل مناسبی برای آن ارائه نشده است. در اکثر روش‌های پیشنهاد شده توسط محققین برای حفظ پایداری راه‌رونده‌های دوپا، سعی شده است تا با محدود کردن حرکت به قیدهای متعدد، پایداری حرکت در هر لحظه تضمین شود. اگرچه این روش‌ها عملکرد خوبی در حفظ پایداری دارند، اما راه رفتن ربات را از حرکت طبیعی انسان دور کرده و کارایی پایین و مصرف انرژی بالا را به همراه دارند. از این رو، محققین بسیاری به تکنیک راه رفتن چرخه حدی^۱ روی آورده‌اند که پایداری کلی و نه لحظه‌ای حرکت را مد نظر قرار می‌دهد. در این مقاله روشی برای حفظ پایداری چرخه حدی در مقابل اغتشاش ارائه شده است. بدین منظور مدل دینامیکی ربات دوپا در فضای متغیرهای اندازه حرکت کلی استخراج شده و با توجه به طول و سرعت گام مطلوب، چرخه حرکتی طراحی می‌شود. پس از آن، براساس ایده تغییر طول گام، که از راهبردهای طبیعی انسان برای حفظ پایداری حرکت در مواجهه با ضربه است، یک پایدارساز حرکت پیشنهاد شده است. شبیه‌سازی‌های انجام شده نشان می‌دهد که این تکنیک کارایی مناسبی در حفظ پایداری حرکت داشته و واکنش‌هایی مشابه با واکنش انسان را در پی دارد.

واژه‌های کلیدی

پایداری ربات دوپا، راه رفتن چرخه حدی، مقابله با اغتشاش، راهبرد تغییر طول گام

مقدمه

یکی از پیچیده‌ترین و بلندمدت‌ترین برنامه‌های توسعه ربات‌ها دستیابی به ربات انسان‌نمای دارای همه توانایی‌های مورد نیاز برای همکاری و کمک به انسان در زندگی روزمره و محیط اطراف او است. اولین و اساسی‌ترین گام در تحقق این هدف، فراهم کردن توانایی راه رفتن این ربات‌ها است. راه رفتن یک ربات دوپا را می‌توان به صورت

"حرکت در طول با سرعت متوسط به وسیله بلند کردن و پایین گذاشتن هر پا به نوبت به طوریکه یک پا در تماس با زمین است درحالی‌که پای دیگر برداشته می‌شود" تعریف نمود [۱]. این ماهیت ترکیبی^۲ حرکت به علاوه دینامیک غیرخطی و همچنین درجات آزادی زیاد، راه رفتن و حفظ پایداری ربات دوپا را به چالشی اساسی تبدیل کرده است. ابتدایی‌ترین راهکار مطرح شده برای حل این چالش، راه رفتن با پایداری استاتیکی است، بدین معنا که تصویر عمودی مرکز جرم همواره در ناحیه تکیه‌گاهی بماند. این نوع پایداری، بسیار محدود کننده بوده و به راه رفتنی آرام با طول گام‌های کوتاه منجر می‌شود. بعد از آن، ووکبرادویچ با مطرح کردن معیار نقطه گشتاور صفر^۳ (ZMP) معیاری برای پایداری دینامیکی ارائه کرد [۲]. این معیار با مقید کردن کف پای تکیه‌گاهی به تماس دائمی با زمین از پایداری و نیفتادن ربات اطمینان حاصل می‌کند. با وجود اینکه معیار ZMP امکان حرکت با سرعت بیشتر و طول گام‌های بلندتری نسبت به راه رفتن استاتیکی را فراهم می‌کند، اما همچنان با مصرف انرژی بالاتر و چابکی پایین‌تری نسبت به راه رفتن انسان همراه است.

اولین بار هرمولزو در بررسی اثر ضربه کف پا در پایداری ربات دوپا، راه رفتن را به عنوان یک چرخه حدی تحلیل کرد [۳]. با این وجود پژوهش‌های مک‌گیر در ارتباط با راه‌رونده‌های غیرفعال^۴ (بدون عملگر) نقطه عطفی در زمینه راه رفتن چرخه حدی بود [۴]. هوبلن راه رفتن چرخه حدی را به صورت رسمی بدین صورت تعریف کرد که "راه رفتن چرخه حدی، دنباله‌ای از طول گام‌هاست که به طور کلی پایدار است اما به صورت محلی در هر لحظه از زمان پایدار نیست" [۵]. این الگوی راه رفتن به علت فراهم کردن امکان حرکت با سرعت‌های بالا، طول گام‌های بلند و مصرف انرژی پایین توجه بسیاری از محققین را جلب کرده است. هوبلن همچنین با توجه به اثر مثبت ضربه کف پای متحرک در پایدارسازی چرخه حدی در مقابل اغتشاشات، راهبرد پس‌کشی پای متحرک^۵ در انتهای گام را برای افزایش اثر آن مطرح کرد [۶]. بونسول با پیدا کردن چرخه‌های حدی و نواحی جذباتی برای مدل ساده پاندول معکوس، بر اساس اشتراک

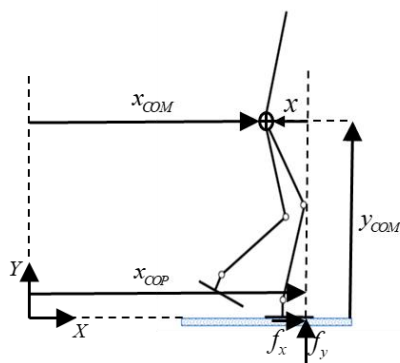
^۱ Hybrid

^۲ Zero moment point

^۴ Passive

^۵ Swing leg retraction

^۱ Limit cycle walking

شکل ۱: مدل ربات دوپا

براین اساس معادله دیفرانسیل خطی زیر به عنوان مدل ساده شده حرکت ربات دوپا بدست آمده و مرتبه سیستم به دو تقلیل می‌یابد.

$$\ddot{x} = \frac{g}{h} x \quad (2)$$

در ادامه این مقاله همواره از مدل ساده شده (۲) استفاده شده است. معادله (۲) همان معادله دینامیک پاندول معکوس خطی با ارتفاع ثابت است که به عنوان مدل حرکت ربات دوپا در تحلیل پایداری و طراحی مسیر ربات بسیار متداول است [۱۰].

فاز دو تکیه‌گاهی

فرض می‌شود فاز دو تکیه‌گاهی به صورت لحظه‌ای رخ می‌دهد به‌طوری‌که همزمان با گذاشته شدن پای متحرک بر روی زمین، پای دیگر از زمین برداشته می‌شود. همچنین از ضربه کف پای متحرک در برخورد با زمین صرف‌نظر می‌شود. از این رو در فاز دو تکیه‌گاهی با تغییر لحظه‌ای پای تکیه‌گاهی، مرکز فشار از یک پا به پای دیگر منتقل و به اندازه یک طول گام جابه‌جا می‌شود. بنابراین شرایط اولیه گام جدید نسبت به شرایط نهایی گام کنونی عبارت خواهد بود از:

$$\begin{cases} x_{i+1}(t=0) = x_i(t=T_i) - L_i \\ \dot{x}_{i+1}(t=0) = \dot{x}_i(t=T_i) \end{cases} \quad (3)$$

از طرفی جواب معادله (۲) عبارت است از:

$$\begin{cases} x_i(t) = (e^{\omega t} + e^{-\omega t})x_{i,0} + \left(\frac{e^{\omega t} - e^{-\omega t}}{\omega}\right)\dot{x}_{i,0} \\ \dot{x}_i(t) = \omega(e^{\omega t} - e^{-\omega t})x_{i,0} + (e^{\omega t} + e^{-\omega t})\dot{x}_{i,0} \end{cases} \quad (4)$$

با جایگذاری حل فوق در معادلات (۳)، معادله تفاضلی راه‌رفتن بین شرایط اولیه گام‌ها برای مدل ساده شده حرکت، به صورت زیر بدست می‌آید:

$$\mathbf{x}_{i+1,0} = \mathbf{A}\mathbf{x}_{i,0} + \mathbf{B}L_i \quad (5)$$

که در آن:

$$\mathbf{A} = \frac{1}{2} \begin{bmatrix} e^{\omega T_i} + e^{-\omega T_i} & \frac{e^{\omega T_i} - e^{-\omega T_i}}{\omega} \\ \omega(e^{\omega T_i} - e^{-\omega T_i}) & e^{\omega T_i} + e^{-\omega T_i} \end{bmatrix}, \mathbf{B} = \begin{bmatrix} -1 \\ 0 \end{bmatrix} \quad (6)$$

نواحی جذب روشی برای گذار بین چرخه‌ها به عنوان مدلی از دویدن ربات دوپا ارائه کرد [۷]. او در کار دیگری برای غلبه بر اغتشاش در ربات دوپای کم‌عملگر راهبرد پیش‌کشی پای متحرک^۶ را مطرح کرد و نشان داد استراتژی مناسب بین دو راهبرد پس‌کشی یا پیش‌کشی پای متحرک به عواملی چون شیب سطح، تغییر سرعت در اثر اغتشاش و... بستگی دارد [۸]. سالمن برای مدل پنج لینکی ربات دوپای کم‌عملگر کنترل‌کننده‌ای خطی پیشنهاد داد که با تنظیم پارامترهای کنترلی به وسیله الگوریتم جستجوی تکاملی، توانایی تطبیق با تغییر شیب سطح و مقابله با اغتشاشات ناشی از تغییر ارتفاع سطح را دارد [۹].

در ادامه این مقاله ابتدا مدل دینامیکی ربات دوپا در فضای متغیرهای اندازه حرکت کلی، شامل اندازه حرکت خطی و زاویه‌ای، استخراج و ساده‌سازی شده است. سپس برای دینامیک ساده شده، چرخه حرکتی متناسب با طول و سرعت گام مطلوب بدست آمده و پایداری آن بررسی شده است. بعد از آن یک پایدارساز تغییر طول گام برای حفظ پایداری حرکت به هنگام مواجهه با اغتشاش طراحی و ماتریس ضرایب کنترلی بهینه‌سازی شده است. در انتها عملکرد دو پایدارساز پیشنهاد شده با شبیه‌سازی بررسی شده است.

مدل دینامیکی حرکت دوپا

راه‌رفتن ربات دوپا متشکل از دو فاز تک تکیه‌گاهی و دو تکیه‌گاهی است. در فاز تک‌تکیه‌گاهی، یک پا (پای تکیه‌گاهی) در تماس دائمی با زمین و پای دیگر (پای متحرک) در هوا متحرک است درحالی‌که در فاز دو تکیه‌گاهی، هر دو پا در تماس با زمین است. در انتهای هر فاز تک تکیه‌گاهی، فاز دو تکیه‌گاهی رخ می‌دهد و بالعکس. از این‌رو معادلات حرکت ربات دوپا ترکیبی از معادلات این دو فاز خواهد بود.

فاز تک تکیه‌گاهی

برای استخراج معادلات در فاز تک تکیه‌گاهی، ربات دوپا به صورت یک سیستم کلی در تماس دائمی با زمین (شکل ۱) در نظر گرفته می‌شود که دینامیک داخلی آن (تغییر زوایای مفاصل) مورد توجه نمی‌باشد. براساس قوانین نیوتون باتوجه به اندرکنش بین ربات و زمین، معادلات حرکت فاز تک تکیه‌گاهی به صورت زیر است.

$$\begin{cases} f_x = m\ddot{x}_{COM} \\ f_y - mg = m\ddot{y}_{COM} \\ f_x y_{COM} - f_y x = \dot{H} \end{cases} \quad (1)$$

تمامی متغیرها در فهرست علائم در انتهای مقاله معرفی شده است. از طرفی باتوجه به حرکت طبیعی انسان فرض می‌شود در طی یک گام:

- ارتفاع مرکز جرم ثابت می‌ماند ($\dot{y}_{COM} = 0$).
- اندازه حرکت زاویه‌ای کل حول مرکز جرم تغییر نمی‌کند ($\dot{H} = 0$).
- شتاب تغییر موقعیت مرکز فشار صفر است ($\ddot{x} = \ddot{x}_{COM}$).

^۶ Swing leg protraction

چرخه‌های حرکتی ساده

یک چرخه حرکتی ساده، دنباله‌ای از گام‌های کاملاً یکسان است. از این رو دنباله‌ای از طول گام‌ها با طول گام L_c و زمان T_c (در غیاب اغتشاش) یک چرخه حرکتی است اگر شرایط اولیه هرگام مشابه گام قبل باشد ($\mathbf{x}_{i+1,0} = \mathbf{x}_{i,0}$). با توجه به معادله (۵) شرایط اولیه $\mathbf{x}_c$ یک چرخه حرکتی با طول گام L_c و زمان T_c به صورت زیر است.

$$\mathbf{x}_c = \frac{L_c}{2} \begin{bmatrix} -1 \\ \omega \frac{e^{j\omega T_c} + 1}{e^{j\omega T_c} - 1} \end{bmatrix} \quad (7)$$

بنابراین، در صورتی که شرایط اولیه گام اول دقیقاً برابر (۷) اختیار شود، در غیاب اغتشاش دنباله‌ای از گام‌های یکسان به وجود می‌آید. برای بررسی پایداری حرکت در مقابل اغتشاش کافی است معادله خطای شرایط اولیه مورد بررسی قرار گیرد. معادله خطای شرایط اولیه با طول و زمان گام چرخه حرکتی با توجه به معادله گام به گام (۵) به شکل زیر بدست می‌آید.

$$\mathbf{e}_{i+1} = A_{T_i=T_c} \mathbf{e}_i \quad (8)$$

مقادیر ویژه ماتریس $A_{T_i=T_c}$ عبارتند از $e^{-j\omega T_c}$ ، $e^{j\omega T_c}$ که یکی از مقادیر ویژه بزرگتر از یک است. بنابراین نقطه تعادل معادله (۸) ناپایدار است که نتیجه می‌شود چرخه‌های حرکتی ناپایدار بوده و اندک خطا در شرایط اولیه گام نسبت به شرایط اولیه چرخه حرکتی موجب افزایش خطا و دور شدن از چرخه حرکتی مطلوب می‌شود.

پایدارسازی چرخه‌های حرکتی

انسان برای حفظ پایداری خود در مقابل ضربه و اغتشاش خارجی الگوی گام برداشتن (طول و زمان گام) خود را برای چند گام تغییر داده و پس از دفع اغتشاش به چرخه حرکتی پایدار خود برمی‌گردد. بنابراین تغییر طول و زمان گام‌ها می‌تواند راهکاری برای دفع اغتشاش و حفظ پایداری باشد. معادله گام به گام (۵) نیز نشان می‌دهد با تغییر طول و زمان هر گام می‌توان شرایط اولیه گام بعد را کنترل کرد. در این صورت با طراحی کنترل‌کننده مناسب می‌توان شرایط اولیه را به شرایط اولیه چرخه مطلوب همگرا کرده و حرکت را حول آن پایدار کرد. در این مقاله صرفاً راهبرد تغییر طول گام مدنظر است و زمان گام‌ها ثابت و برابر زمان گام چرخه مطلوب در نظر گرفته می‌شود. معادله خطای شرایط اولیه با ورودی تغییر طول گام نسبت به طول گام چرخه ($u_i = L_i - L_c$) به صورت زیر است.

$$\mathbf{e}_{i+1} = A_{T_i=T_c} \mathbf{e}_i + B u_i \quad (9)$$

کنترل‌کننده تغییر طول گام

قانون کنترلی زیر در نظر گرفته می‌شود.

$$u_i = -K^T \mathbf{e}_i \quad (10)$$

با استفاده از روش تثبیت قطب، ماتریس ضرایب کنترلی K به صورت زیر محاسبه می‌شود.

$$\begin{cases} k_1 = \lambda_1 + \lambda_2 - 2A_{11} \\ k_2 = \frac{k_1 A_{11} - \lambda_1 \lambda_2 + 1}{A_{21}} \end{cases} \quad (11)$$

که در آن λ_1 و λ_2 قطب‌های سیستم حلقه بسته هستند. اگرچه قانون کنترلی (۱۰) پایداری سیستم حلقه بسته را تضمین می‌کند اما در عمل به خاطر محدودیت طول گام‌ها ممکن است ورودی محاسبه شده قابل اعمال نباشد. برای حل این مسئله می‌توان برای هرگام بسته به شرایط، قطب‌های جدید و در نتیجه ماتریس ضرایب جدید در نظر گرفته و برپایه یک الگوریتم جستجو بهترین آن‌ها را برای همگرایی در میان جواب‌های سازگار با محدودیت طول گام‌ها انتخاب کرد. در این مقاله به این موضوع پرداخته نمی‌شود.

بهینه‌سازی ماتریس ضرایب کنترلی

در این بخش برای پرهیز از تولید ورودی کنترلی خارج از محدوده مجاز طول گام، ماتریس ضرایب کنترلی K براساس بهینه‌سازی تابع هدف زیر بدست می‌آید.

$$J = \sum_{i=1}^{\infty} (\mathbf{e}_i^T Q \mathbf{e}_i + R u_i^2) \quad (12)$$

که در آن Q یک ماتریس نیمه مثبت معین و R یک عدد مثبت است. ماتریس ضرایب عبارت است از:

$$K = (R + B^T P B)^{-1} B^T P A \quad (13)$$

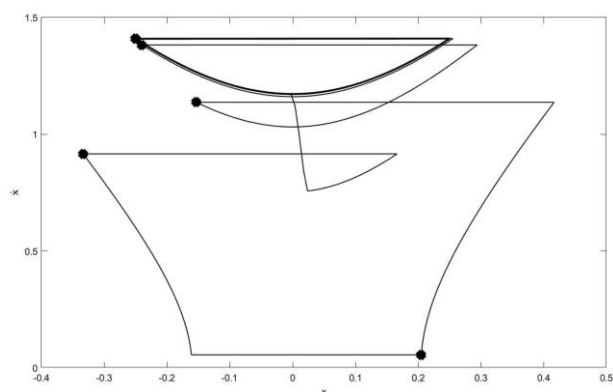
که P پاسخ معادله زیر است.

$$A^T P A - A^T P B (R + B^T P B)^{-1} B^T P A - P + Q = 0 \quad (14)$$

با استفاده از تئوری تنظیم‌کننده‌های خطی مربعی، ثابت می‌شود که قانون کنترلی (۱۰) با ماتریس ضرایب (۱۳) سیستم (۹) را پایدار می‌کند. در این حالت اگر ضریب R به اندازه کافی بزرگ انتخاب شود، ورودی‌های کنترلی نزدیک به طول گام مطلوب انتخاب شده و در نتیجه در محدوده مجاز خواهند بود.

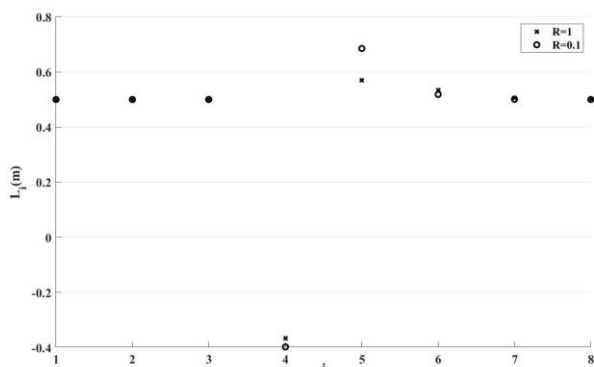
شبیه‌سازی

به منظور بررسی عملکرد کنترل‌کننده‌های پیشنهادی تغییر طول گام، مدل ساده شده حرکت با پارامترهای جدول ۱ شبیه‌سازی شده است. سناریوی شبیه‌سازی بدین صورت است که حرکت با شرایط اولیه چرخه مطلوب شروع شده و در میانه گام سوم ضربه‌ای افقی به مرکز جرم ربات وارد می‌شود. در نتیجه ضربه وارد شده، شرایط اولیه گام بعد نسبت به شرایط اولیه چرخه خطا می‌یابد. براساس خطای ایجاد شده، کنترل‌کننده طول گام، طول گام‌های بعد از ضربه را تغییر داده تا شرایط اولیه به شرایط اولیه چرخه مطلوب همگرا شود. برای اختصار تنها نمودارهای کنترل‌کننده بهینه آورده شده‌اند. شکل ۲ نشان می‌دهد، پس از سه گام حرکت به چرخه حرکتی بازگشته و الگوی حرکتی قبل از ضربه تکرار می‌شود. مقابله گام به گام با اغتشاش و بازگشت به چرخه حرکتی با کنترل شرایط اولیه گام‌ها

شکل ۳: صفحه فاز حرکت، بخش ضخیم نمودار چرخه حرکتی است.

حتی در مقابل اغتشاش شدید ضربه موثر است. این روش برای شروع حرکت و رسیدن به یک چرخه مطلوب حرکتی و همچنین گذار از یک چرخه حرکتی به چرخه دیگر (مثلاً برای تغییر سرعت) هم کاربرد دارد.

شکل ۴: طول هر گام برای دو مقدار ضریب R

فهرست علائم

بردار خطای شرایط اولیه گام i نسبت

e_i

به شرایط اولیه چرخه حدی

f_x

مولفه افقی عکس‌العمل سطح

f_y

مولفه عمودی عکس‌العمل سطح

g

شتاب جاذبه زمین

h

ارتفاع متوسط مرکز جرم از زمین

H

اندازه حرکت زاویه‌ای کل حول مرکز

جرم

L_i

طول گام i که عبارت است از

جابجایی مرکز فشار با تغییر پای

تکیه‌گاهی

m

جرم کل

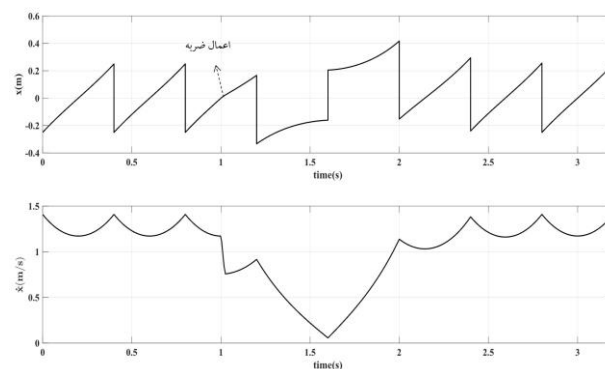
T_i

زمان گام i

x

موقعیت افقی مرکز جرم نسبت به

مرکز فشار ($x = x_{COM} - x_{COP}$)

شکل ۵: نمودارهای پیوسته حرکت برای مولفه‌های مرکز جرم

(نقاط سیاه) در شکل ۳ مشخص است. خطوط افقی نشان‌دهنده فاز دو تکیه‌گاهی و آغاز گام جدید است. نتایج شبیه‌سازی نشان می‌دهد عملکرد کنترل‌کننده طراحی شده براساس راهبرد تغییر طول گام برای دفع اغتشاش و پایداری حرکت موثر است. البته همانطور که در شکل ۴ دیده می‌شود با انتخاب ضریب R بزرگتر در کنترل‌کننده بهینه، محدودیت طول گام‌ها به شکل بهتری رعایت می‌شود، هرچند سرعت همگرایی کمتر می‌شود.

جدول ۱: پارامترهای شبیه‌سازی

پارامترهای راهرونده	
$h = 1 \text{ m}$	ارتفاع متوسط مرکز جرم
$g = 9.8 \text{ m.s}^{-2}$	شتاب جاذبه زمین
$m = 50 \text{ kg}$	جرم کل
$L_{max} = 0.75 \text{ m}$	حداکثر اندازه طول گام
پارامترهای چرخه حرکتی مطلوب	
$x_c = -0.25 \text{ m}$	مولفه موقعیت
$\dot{x}_c = 1.4 \text{ m.s}^{-1}$	مولفه سرعت
$L_c = 0.5 \text{ m}$	طول گام
$T_c = 0.4 \text{ s}$	زمان گام
پارامترهای ضربه اعمالی	
$F = -20 \text{ N}$	شدت نیرو
$\Delta T = 0.02 \text{ s}$	مدت زمان اعمال نیرو

نتیجه‌گیری

در این مقاله پایداری حرکت ربات دوپا با کنترل اندازه حرکت‌های کلی ربات بررسی شد. در حقیقت نشان داده شد که براساس مفهوم چرخه‌های حدی می‌توان معادله گام به گام حرکت را بین شرایط اولیه گام‌ها بدست آورده و برپایه آن با کنترل گسسته شرایط اولیه گام‌ها، حرکت را حول یک چرخه حدی پایدار کرد. برای این منظور، راهبرد تغییر طول گام بررسی و یک کنترل‌کننده خطی گسسته برای کنترل طول گام طراحی شد. در ادامه برای تضمین محدودیت فیزیکی طول گام، ماتریس ضرایب کنترل‌کننده بهینه‌سازی شد. نتایج شبیه‌سازی نشان داد این روش در دفع اغتشاش‌ها و حفظ پایداری

- [۴] McGeer, T., ۱۹۹۰. "Passive Dynamic Walking". *The International Journal of Robotics Research*, vol. ۹, pp. ۶۲-۸۲, Shenzhen.
- [۵] G. E. Hobbelen, Daan & Wisse, Martijn., ۲۰۰۷. "Limit Cycle Walking". *Humanoid Robots, Human-like Machines*, pp ۲۷۷-۲۹۴.
- [۶] G. E. Hobbelen, Daan & Wisse, Martijn., ۲۰۰۸. "Swing-Leg Retraction for Limit Cycle Walkers Improves Disturbance Rejection". *Robotics, IEEE Transactions on*, ۲۴, pp. ۳۷۷ - ۳۸۹.
- [۷] Bhounsule, Pranav & Zamani, Ali & Pusey, Jason., ۲۰۱۸. "Switching between Limit Cycles in a Model of Running Using Exponentially Stabilizing Discrete Control Lyapunov Function". ۲۰۱۸ Annual American Control Conference (ACC), Milwaukee, WI, pp. ۳۷۱۴-۳۷۱۹.
- [۸] Bhounsule, Pranav & Zamani, Ali., ۲۰۱۶. "Stable bipedal walking with a swing-leg protraction strategy". *Journal of Biomechanics*. ۵۱.
- [۹] Solomon, Joseph & Wisse, Martijn & Hartmann, Mitra., ۲۰۱۰. "Fully interconnected, linear control for limit cycle walking". *Adaptive Behavior - ADAPT BEHAV*. ۱۸.
- [۱۰] Kajita, S., Yamaura, T., and Kobayashi, A., ۱۹۹۲. "Dynamic walking control of a biped robot along a potential energy conserving orbit". *IEEE Transactions on Robotics and Automation*, vol. ۸, pp. ۴۳۱-۴۳۸.

موقعیت افقی مرکز جرم	x_{COM}
موقعیت افقی مرکز فشار	x_{COP}
x در ابتدای گام i	$x_{i,0}$
x در انتهای گام i	x_{i,T_i}
بردار شرایط اولیه گام i	x_i
موقعیت عمودی مرکز جرم	y_{COM}
علائم یونانی	
$\sqrt{g/h}$	ω
زیرنویس	
شماره گام	i

مراجع و منابع

- [۱] Kajita, S., Hirukawa, H., Harada, K. and Yokoi, K., ۲۰۱۴. *Introduction to Humanoid Robotics*. Springer, Newyork.
- [۲] Vukobratovic, M., and Borovac, B., ۲۰۰۴. "Zero-moment point — thirty five years of its life". *International Journal of Humanoid Robotics*, vol. ۱, pp. ۱۵۷-۱۷۳, Shenzhen.
- [۳] Hurmuzlu, Y., and Moskowitz, G. D., ۱۹۸۶. "Role of Impact in the Stability of Bipedal Locomotion". *International Journal of Dynamics and Stability of Systems*, ۱(۳), pp. ۲۱۷-۲۳۴.